

Univerzita Konštantína Filozofa

Filozofická fakulta

Katedra histórie

Bakalárska práca

2012

Helena Krajčová

Univerzita Konštantína Filozofa
Filozofická fakulta
Katedra histórie

Manželky Henricha VIII. v historiografii
(bakalárska práca)

Študijný program: História

Školiace pracovisko: Katedra histórie

Školiteľ: doc. PhDr. Martin Hetényi, PhD.

Nitra 2012

Helena Krajčová

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Helena Krajčová
Študijný program: história (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: 2.1.7 história
Typ záverečnej práce: Bakalárska práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Manželky Henricha VIII. v historiografii

Anotácia: Cieľom práce je napísať životopisné reálie s prihliadnutím na dobové súvislosti a prezentáciu v literárnej spisbe na danú tému v rozsahu kladenom na bakalársku prácu.

Školiteľ: doc. PhDr. Martin Hetényi, PhD.

Oponent: PhDr. Adriana Kičková, PhD.

Katedra: KHIS - Katedra histórie

Vedúci katedry: prof. Janka Hečková, CSc.

Dátum zadania: 26.10.2010

Dátum schválenia: 27.10.2010

prof. Janka Hečková, CSc.
vedúci/a katedry

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem, že som prácu vypracovala samostatne, a že pri jej tvorbe som použila literatúru a pramene, ktoré uvádzam v zozname použitej literatúry a prameňov.

V Nitre, 18. 4. 2012

.....

podpis

Pod'akovanie

Chcela by som sa úprimne poďakovať svojmu školiteľovi, pánovi doc. PhDr. Martinovi Hetényimu, PhD., za veľkú trpezlivosť, cenné rady, a vzácny čas, ktorý mi počas písania práce venoval. Tiež ďakujem všetkým, ktorí mi verili a pomáhali.

Abstrakt

KRAJČOVÁ, Helena. *Manželky Henricha VIII. v historiografii*. [Bakalárska práca]. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta, Katedra Histórie. Školiteľ: doc. PhDr. Martin Hetényi, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár v študijnom odbore História. Nitra: FF UKF, 2012, 45 s.

Cieľom mojej bakalárskej práce je napísať životopisné reálie manželiek Henricha VIII. s prihliadnutím na dobové súvislosti a prezentáciu vo vybranej literárnej spisbe v rozsahu kladenom na bakalársku prácu. Práca je členená na šesť kapitol. Význam práce spočíva v tom, že sa pokúša zachytiť zobrazenie historických postáv týchto žien a názorov historikov v dobových až súčasných prameňoch, čo môže slúžiť ako základ pre ďalší výskum tejto témy.

Kľúčové slová: Henrich VIII., Katarína Aragónska, Anna Boleynová, Jana Seymourová, Anna Klévska, Katarína Howardová, Katarína Parrová, manželstvo

Abstract

KRAJČOVÁ, Helena. The Wives of Henry the VIII. of Tudor dynasty in the Historiography. [Bachelor Thesis]. Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Philosophy, Department of history. Supervisor: doc. PhDr. Martin Hetényi, PhD. Degree of Qualification: Bachelor's degree in History. Nitra: FF UKF, 2012, 45 p.

The goal of my Bachelor Thesis is to write autobiographies of Henry's VIII wives with taking account on the contemporary connectivity and presentation of chosen literature in the range which is entered for Bachelor Thesis. This Thesis is split up into six chapters. The meaning of the work consist in, that it tries to catch the presentation of historical figure of these wives and the opinions of the historiographer in contemporary and actual source what can be used as a ground for the next survey of this topic.

Key words: Henrich VIII., Catherine of Aragon, Anne Boleyn, Jane Seymour, Anne of Cleves, Catherine of Howard, Catherine of Parr, marriage

Obsah

Úvod	8
1. Katarína Aragónska.....	10
1.1 Detstvo a manželstvo s Arturom Tudorom.....	10
1.2 Svadba a manželstvo s Henrichom VIII.....	13
1.3 „Kráľova Veľká Vec“.....	16
2. Anna Boleynová.....	19
2.1 Pôvod, výchova a život na dvore	19
2.2 Anna Boleynová a kráľ Henrich VIII.....	22
2.3 Anna v historiografii všeobecne	26
3. Jana Seymourová	27
3.1 Pôvod a pôsobenie na kráľovskom dvore.....	27
3.2 Kráľovná Jana	29
4. Anna Klévska.....	31
4.1 Hľadanie manželky	31
4.2 Manželstvo Anny a Henricha	32
4.3 Život po rozvoде	34
5. Katarína Howardová	35
5.1 Pôvod, výchova a romániky	35
5.2 Katarína a kráľ	36
6. Katarína Parrová	38
6.1 Detstvo a manželstvá pred Henrichom.....	38
6.2 Manželstvo s Henrichom.....	39
6.3 Manželstvo s Thomasom Seymourom	41
Záver.....	42
Zoznam použitej literatúry a zdrojov	43

Úvod

Jedným z najslávnejších historických príbehov, známych snáď každému bez ohľadu na to, či sa zaujíma o históriu alebo nie, sú osudy manželiek Henricha VIII. Tento fakt a záľuba v biografiách slávnych osobností, najmä ženských, ma motivoval k výberu témy, pričom som využila svoju znalosť anglického jazyka.

Už samotný Henrich je pútavá osobnosť. V mladosti pekný a šarmantný mladík sa postupom času zmení na náladového, chorľavého a paranoidného starca. V túžbe mať mužského dediča a snahe zapísať sa do dejín vystrieda šesť manželiek. Týchto šesť žien, ktoré mali byť iba prostriedkom, sa napokon stali dôvodom, prečo je slávny. A predstavy o nich vytvorené v šestnástom storočí pretrvali dodnes, či už v histórii alebo v umení.

Cieľom mojej práce sa stalo napísať životopisné reálie, ktoré by tieto predstavy prezentovali v historickej literárnej spisbe, a tak by mohli byť základom pre možný ďalší výskum. Zamerala som sa hlavne na kolektívne biografie. Ako nosné diela som si vybrala tie najodporúčanejšie a najčastejšie využívané pri spracovávaní tejto tematiky, ktoré nesú podobné názvy. Prvým dielom je publikácia *Šest žen Jindřicha VIII.* (*The Six Wives of Henry VIII.*) preložená do češtiny od britskej historičky Alison Weirovej, venujúcej sa prevažne biografiám kráľovien. Druhá publikácia nesie názov *Six Wives: The Queens of Henry VIII.*, ktorej autorom je známy historik a televízny moderátor David Starkey. Keďže tieto knihy patria k novším dielam, obsahujú aktuálnejšie informácie a aj preto som ich využívala najviac, konfrontujúc odlišnosti v názoroch a interpretáciách. Ďalej som pracovala s dostupnými dobovými prameňmi, s dielami autorov minulých storočí a s niektorými novšími biografickými dielami. Pri zbieraní informácii mi pomohli internetové stránky.

Vzhľadom na to, že k tejto téme existuje nespočetné množstvo zdrojov, použila som iba vybrané a môj výber bol limitovaný ešte aj dostupnosťou, keďže je to zahraničná literatúra a do slovenčiny nebola preložená ani jedna kniha, nanajvýš zopár do češtiny.

Bakalárska práca je rozdelená na šesť kapitol, ktoré nesú názvy podľa jednotlivých manželiek a členia sa väčšinou na obdobia života pred a počas manželstva s Henrichom. Prvé dve kapitoly o Kataríne Aragónskej a Anne Boleynovej sú

rozsiahlejšie, keďže k týmto manželkám existuje väčší počet literatúry a to dôsledkom ich významu v dejinách Anglicka.

1. Katarína Aragónska

1.1 Detstvo a manželstvo s Arturom Tudorom

Katarína Aragónska sa narodila 16. decembra (v staršej literatúre sa uvádza 15.12.) 1485 v paláci toledských biskupov v Alcalá de Henares ako najmladšia dcéra Izabely Kastílskej a Ferdinanda II. Aragónskeho.¹ Meno dostala po svojej prababičke Kataríne Lancasterskej, dcére Jána z Gentu (mladšieho syna anglického kráľa Eduarda III.), ktorá sa v roku 1388 vydala za Henricha III. Kastílskeho a mala s ním syna. Ten nastúpil na trón ako Ján I. a oženil sa so svojou sesternicou Izabelou Portugalskou.² Jeho dcéra Izabela sa neskôr stala mocnou kráľovnou, ktorá popri vládnutí dohliadala na vzdelanie a výchovu svojich piatich detí. Historici sa zhodujú v názore, že deti mali s kráľovnou vrúcny vzťah, hlavne infantka Katarína, ktorá sa na matku najviac podobala a obdivovala ju.

Dcéry boli od začiatku predurčené na politické sobáše a po dobytí Granady (1492) ich rodičia poslali žiť do paláca Alhambra, kde strávili detstvo a vzdelávali sa. Kataríniným vychovávateľom sa stal Antonio Geraldini a po jeho smrti jeho mladší brat Alessandro.³ V diele Alison Weirovej sa spomína ako Katarínin tútor iba Alessandro, ktorý s Katarínou odišiel do Anglicka a bol jej kaplánom.

Katarínino vzdelanie zodpovedalo stredovekej tradícii. Vedela písať a čítať v rodnom jazyku a v latinčine, jazyku duchovenstva a diplomatov, zaujímala sa i o filozofiu a teológiu. Svojou úrovňou vzbudila obdiv u slávneho holandského humanistu Erazma Rotterdamského, s ktorým sa neskôr zoznámila. Ovládala tiež tradičné ženské zručnosti – šitie, tanec a zhotovovanie výšiviek v španielskom štýle. Podľa historika Davida Starkeyho však mala jej výchova veľké medzery, týkajúce sa dvorského správania a zábavy. Na verejnosti vystupovala Katarína sebedovome a vedela tancovať, ale neučili ju hrať na žiadnom hudobnom nástroji, či spievať. Nevenovala sa ani dvorskej poézii. V tom čase boli tieto činnosti populárne a predstavovali dôležitú úlohu v spoločenskom živote. Ďalšou chybou bolo, že Katarína sa neučila angličtinu,

---

¹ WEIROVÁ, Alison. Šest žen Jindřicha VIII. Praha: BB/art, 2009, s. 30.

² Tamtiež, s. 29.

³ STARKEY, David. Six Wives: The Queens of Henry VIII. b. m. : Harper Perennial, 2004, s. 15.

hoci Katarínino manželstvo s anglickým princom bolo dohodnuté už od jej troch rokov.⁴ Doučila sa ju až neskôr, rovnako ako aj francúzštinu, diplomatický jazyk Európy.

Toto spojenie bolo výhodné pre obe strany. Španielsko potrebovalo nadviazať zahraničné kontakty a k tomu bola využitá sobášna politika. Druhým dôvodom pre tento zväzok sa stalo nepriateľstvo voči Francúzsku. Ferdinand vyslal v roku 1488 španielskeho veľvyslanca doktora Roderiga de Pueblu na anglický panovnícky dvor s ponukou sobáša s jednou zo svojich dcér pre syna Henricha VII. pod podmienkou záruky vyhlásenia vojny Francúzsku. Henrich toto posolstvo s nadšením prijal, pretože nielenže získal silného spojencu, ale zväzok so starou kráľovskou dynastiou Trastámarovcov znamenal stabilizáciu moci a uznanie tudorovského nároku na trón, v tom čase ešte neistého. „Spojenectvo bolo ratifikované a veno schválené zmluvou uzavretou v Medine del Campo, ktorú španielski panovníci potvrdili svojimi podpismi dňa 27. marca roku 1489.“⁵ Podľa viacerých zdrojov došlo predtým k naťahovaniu medzi oboma panovníkmi kvôli finančným záležitostiam, až sa dohodlo veno vo výške 200 000 korún, ktoré malo byť vyplatené do troch rokov po svadbe, a pre Katarínu mal byť zabezpečený príjem z renty.

V roku 1497 Katarínu a Artura oficiálne zasnúbili v starom paláci vo Woodstocku v oxfordskom grófstve, pričom neprítomnú nevestu zastupoval veľvyslanec Roderigo de Puebla.⁶ O rok neskôr mala princezná odísť do Anglicka., ako bolo rozhodnuté ešte v roku 1493. Jej odchod ale posunuli na september roku 1500, pretože čakali, kým princ Artur dosiahne vek štrnásť rokov a zároveň sa situácia v Anglicku nevyvíjala priaznivo pre Henricha VII. Na anglický trón si nárokoval podvodník Perkin Warbeck, podporovaný škótskym kráľom. Skutočným ohrozením trónu bol však gróf Warwick, synovec Eduarda IV. a Richarda III., ktorý mal naň naozaj nárok. Preto ho obvinili, že spolupracoval s Warbeckom a v novembri 1499 popravili s'atím. Katarína o týchto udalostiach veľa nevedela, no postupne sa dozvedela, že jej manželstvo bolo spečatené Warwickovou kráľovskou krvou.⁷ Weirová poznamenáva, že „sa nikdy nezbavila iracionálneho pocitu zodpovednosti za smrť mladého grófa.“⁸ Napriek týmto komplikáciám Ferdinand II. súhlasil s uzavretím manželstva poverenými

---

⁴ STARKEY, ref. 3, s. 17-18.

⁵ WEIR, ref. 1, s. 29.

⁶ Tamtiež, s. 33.

⁷ MATTINGLY, GARRETT. Catherine of Aragon. Boston: Little, Brown, 1941, s. 27.

⁸ WEIR, ref. 1, s. 34.

sprostredkovateľmi. Historici sa nazdávajú, že ak by sa v tom čase objavila výhodnejšia ponuka na sobáš, bol by ju prijal.

Avšak odstránenie problémov veľmi zmenilo Henrichovu pozíciu a urobilo z neho lákavé spojenectvo. Navyše smrť Juana, jediného Ferdinandovho syna a dediča, v tom istom čase, posúrila Ferdinanda II. Aragónskeho uzatvárať aliancie čím skôr.⁹ A tak sa v roku 1500 začali v Španielsku prípravy na odchod Kataríny a v Anglicku na jej slávnostné prijatie. Keď boli ukončené, konal sa 19. mája 1501 ďalší obrad v zastúpení a o dva dni Katarína vyrazila. Cestu z Alhambry do prístavu La Coruña a z neho potom loďou do Anglicka popísal španielsky kronikár Bernaldes. Celé jednanie svadby od roku 1488 až do 1501, ktoré tejto ceste predchádzalo, je zaznamenané v Španielskom kalendári a odtiaľ čerpajú všetky biografie Kataríny Aragónskej od 20. storočia.

V Anglicku vystúpila Katarína z lode v Plymouthu a pokračovala po ceste do Londýna. Ešte predtým, ako sa tam dostala, sa na naliehanie kráľa (a pobúrenie jej sprievodu) musela Henrichovi ukázať. Urobila naňho dojem svetlou pleťou, dlhými zlatoryšavými vlasmi a modrými očami. 12. novembra slávnostne vošla do Londýna. O dva dni neskôr sa konala svadba v Katedrále svätého Pavla.

Toto manželstvo netrvalo dlho, pretože v marci nasledujúceho roku sklátila oboch mladomanželov choroba. Vo viacerých zdrojoch sa dočítame, že to bola „sweating sickness“. V každom prípade, Katarína chorobu prekonala, Artur nie. Celkovo historici predpokladajú, že Artur bol slabej telesnej konštitúcie, pretože sa narodil predčasne a prvých pár mesiacov bojoval o život, avšak dobové svedectvá hovoria niečo iné. Nezhodujú sa ani názory, na čo Artur zomrel. Stricklandová (historička 19. storočia) citovala Bernaldesa: " Princ Artur zomrel na mor, krátko po jeho svadbe vo waleskom kniežatstve, na mieste zvanom Pudlo [Ludlow]. V tomto dome zostala donna Catalina ako vdova, keď bola vydatá sotva šesť mesiacov."¹⁰

David Loads zase píše: „ Artur zomrel 2. apríla 1502 na *consumption*,¹¹ čo v tomto kontexte znamená pravdepodobne skôr zápal pľúc než tuberkulózu...“¹²

Nevyriešenou otázkou zostáva, či bolo alebo nebolo manželstvo Artura a Kataríny naplnené. Katarína totiž po ovdovení vyhlásila, že je ešte panna. Pri korunovácii po svadbe s Henrichom si obliekla panenské biele rúcho a v roku 1529 verejne opäť

---

⁹ HUME, Martin. *The Wives of Henry the Eighth and the parts they played in history*. New York: McClure, Phillips & Co., 1905, s.18.

¹⁰ STRICKLAND, Agnes. *Lives of the Queens of England*. vol. IV. b. m. : George Barrie & son, 1902, s. 105.

¹¹ Znamená v medicínskom význame tuberkulóza alebo aj suchotiny.

¹² LOADS, David. *The Six Wives of Henry VIII*. b. m. : Amberley, 2009, s. 17

tvrdila, že keď sa vydávala druhýkrát, bola stále panna. Toto odprisahala aj na smrteľnej posteli. Názory sa znovu líšia. Loads i Weirová sa nazdávajú, že Katarína hovorila pravdu. Starkey nesúhlasí, Katarína mala podľa neho viac dôvodov klamať. Ako jeden z motívov, okrem toho, že lož bola výhodná politicky, uvádza jej pokus akoby poprieť prvé manželstvo kvôli pocitu viny zo smrti Warwicka. Tiež uvažuje, či vzhľadom na jej výchovu a neskúsenosť vôbec vedela, čo znamená naplnenie manželstva.¹³ Faktom je, že manželstvo sa v čase jeho trvania považovalo za naplnené a dobové svedectvá nedokážu prezradiť, ako to naozaj bolo.

1.2 Svadba a manželstvo s Henrichom VIII.

Po Arturovej smrti sa Ferdinand snažil svoju dcéru vydať za druhého anglického princa Henricha, nového dediča trónu. Aby kráľ Henrich tento návrh prijal, pokúšal sa ho vydesiť požadovaním bezodkladného návratu Kataríny a vrátenia prvej splátky vena. Prekážky boli dve. Prvou bolo, že Katarína bola o päť a pol roka staršia, ale to v tej dobe až tak nevadilo. Tú druhú prekážku predstavoval nedovolený blízky príbuzenský vzťah medzi manželmi. Ak by však manželstvo s Arturom nebolo naplnené, pápež by bol ochotný poskytnúť dišpenz. Reakcie na toto riešenie sa rôznili. Londýnsky biskup Wiliam Warham považoval taký nápad za „nielen nezlúčiteľný s tým, čo sa patrí, ale i za vec, proti ktorej je vôľa samého Boha. V jeho zákone stojí, že ak si nejaký muž vezme ženu svojho brata, je to vec nečistá.“¹⁴

26. januára 1503 vydal pápež Július II. na naliehanie španielskeho veľvyslanca bulu obsahujúcu dišpenz, ktorý povolil sobáš bez ohľadu na to, či bolo prvé manželstvo naplnené.¹⁵

V roku 1504 však zomrela Izabela Kastílska a to negatívne ovplyvnilo Kataríninu situáciu, pretože Henrich si uvedomil, že neuzavrel zmluvu so zjednoteným Španielskom, ale s Aragónskym kráľovstvom, pokladaným za menej prestížne. Tým klesol Katarínin význam a Henrich začal hľadať výhodnejšiu partiu pre syna, pričom šikovne manévroval, aby nemusel vrátiť veno. Kataríne znížil apanáž a z jej listov otcovi i svokrovi je známe, že sa ocitla v kritickej situácii. Jej osud sa menil podľa vzťahov medzi týmito dvoma mužmi.

---

¹³ STARKEY, ref. 3, s. 83-84.

¹⁴ WEIR, ref. 1, s. 49.

¹⁵ Tamtiež, s. 53

22. apríla 1509 kráľ Henrich VII. umrel a v podstate prvým rozhodnutím nového kráľa, Henricha VIII., bolo, že sa oženi s Katarínou. Pár zosobášil paradoxne biskup Warham 11. júna toho istého roku v súkromí v paláci v Greenwichi.¹⁶

Kronikár Edward Hall popisuje toto manželstvo ako „pochybné hneď od začiatku“ a ospravedlňuje Henricha VIII. ako „mladého a nerozumejúceho božskému zákonu.“ Ako dôvod, pre ktorý si Henrich svoju prvú manželku vzal, uvádza, že na tlak poradcov to pokladal za „čestné a výnosné“ pre svoju krajinu.¹⁷ Treba však zdôrazniť, že Hall bol kronikárom svojho panovníka, Henricha VIII. a zohľadniť neskorší vývoj udalostí. Henrich sám napísal, že sa oženil s Katarínou, pretože to bolo želanie jeho umierajúceho otca. Historici nesúhlasia. Zastávajú názor, že tak urobil, lebo chcel získať spojenectvo s jej otcom, dokázať, že dostatočne dospel a je schopný vládnuť, a napokon dvadsaťštyriročná Katarína sa mu páčila.

Spočiatku tvorili harmonický pár. Katarína otehotnela, avšak v januári 1510 predčasne porodila a dievčatko sa narodilo mŕtve. Krátko na to sa jej ale podarilo opäť otehotnieť a 1. januára nasledujúceho roka sa narodil Henrichov vytúžený syn a dedič, ktorého pokrstili po otcovi, a získal titul princa Walesu. No dieťa vo februári zomrelo. Kráľovná potom otehotnela znova v roku 1513. Vtedy Henrich odišiel s armádou do Francúzska za vidinou slávy, kým na Anglicko zaútočil škótsky kráľ Jakub IV. Bol však Angličanmi porazený a zabitý pri Flodden. Katarína poslala svojmu manželovi Jakubov zakrvavený kabát a list, v ktorom netaktne porovnala toto víťazstvo a Henrichove doterajšie vojenské úspechy. Podľa Huma sa týmto listom dotkla Henrichovho ega a jej vplyv oslabil.¹⁸ Weirová naopak píše, že „pokiaľ Katarínine slová Henricha trochu rozladili, čoskoro ho to prešlo, lebo dňa 21. septembra dobyl ďalšie mesto...“¹⁹ Starkey zmienku považuje za náznak súťaživosti, ale neprikladá jej väčší význam. Celý list interpretuje ako prejav spokojnosti nad dosiahnutými cieľmi a to i Henrichovými.²⁰

Spokojnosť však zmizla, keď Katarína potratila ešte pred príchodom kráľa. O rok bola opäť tehotná, ale v tom čase sa z Henricha a Ferdinanda stali nepriatelia, pretože Ferdinand sledoval vlastné záujmy a neplnil si spojenecké záväzky. Využil oslabenie Francúzska, prinútil ho kúpiť si mier so Španielskom a presvedčil tretieho Henrichovho

---

¹⁶ HUME, ref. 9, s. 75.

¹⁷ HALL, Edward. The Triumphant Reign of Henry VIII. vol. I. London: T. C. & E. C. JACK, 1904, s. 4.

¹⁸ HUME, ref. 9, s. 83.

¹⁹ WEIR, ref. 1, s. 116.

²⁰ STARKEY, ref. 3, s. 148.

spojenca cisára Maximiliána Habsburského, aby taktiež uzavrel mier. Katarína sa po tejto udalosti ako anglická kráľovná rozhodla od Španielska dištancovať a odmietla byť nástrojom svojho otca. Vojna sa skončila svadbou Henrichovej sestry Márie a francúzskeho kráľa v roku 1514 a uzatvorením mierovej zmluvy. To bola zásluha kardinála Thomasa Wolseyho, Henrichovho poradcu, ktorého popularita vzrástla a mala nepriaznivý dopad na Katarínine záujmy. Jej manželstvo strácalo zmysel. Už nebola zárukou výhodného spojenectva a nanešťastie znova potratila.

V roku 1515 sa jej ale konečne narodilo dievčatko, ktoré prežilo, a dostalo meno Mary. O tri roky neskôr otehotnela poslednýkrát a porodila dievča, čo sklamlalo nádej Henricha na syna. Dieťa bolo slabé a umrelo. Tridsaťtiročná Katarína už nemala ďalšie deti. Potraty sa takisto podpísali na jej vzhľade a jej krása sa vytratila ako zachycujú mnohé dobové svedectvá. Opustili ju aj jej dlhoroční priatelia. Katarínin spovedník, brat Diego, sa musel vrátiť do Španielska a jej posledná španielska dvorná dáma Maria de Salinas odišla, aby sa stala Lady Willoughbyovou. A napokon roku 1516 zomrel jej otec.²¹ Dedičom španielskeho trónu sa stal jej synovec Karol. „Katarínina úloha neoficiálneho veľvyslanca, ktorá zaberala veľa jej času a pozornosti počas prvých piatich rokov jej manželstva, sa teraz skončila.“²²

Katarína zlyhala v splnení jej najdôležitejšej povinnosti – dať kráľovi mužského potomka. Henrich preto uznal za svojho Henricha FitzRoya, dieťa, ktoré mal s milenkou Elizabeth Blountovou a spravil z neho vojvodu z Richmondu a Somersetu (1525).

Katarína Aragónska prišla takmer o všetko. Zostala jej len viera v Boha, dcéra a kráľovská hrdosť.

Manželstvo Kataríny a Henricha bolo pomerne dosť dlhú dobu šťastné. V diplomatických pramenných materiáloch sa vyskytujú náznaky, že sa zaujímal o iné ženy, keď nastúpil na trón, ale po svadbe sú doložené iba tri milenky a to Elizabeth Blountová, Mary Boleynová, s ktorou mal vzťah približne v rokoch 1519-1525 a najslávnejšia Henrichova milenka Anna Boleynová.

---

²¹ LOADS, ref. 12, s. 28.

²² Tamtiež, s. 28.

1.3 „Kráľova Veľká Vec“

Podľa Henrichovho vyhlásenia z roku 1527 začal mať o svojom manželstve pochybnosti už niekoľko rokov predtým, ale žiadna zmienka sa nám nedochovala.²³ Je možné, že začal pochybovať v roku 1521, pretože vo svojom pojednaní proti Lutherovi použil verše z knihy Leviticus (20. kapitola, verš 21): „Ak si niekto vezme ženu svojho brata, je to poškrvnenie; odkryl ohanbie svojho brata; nech budú bezdetní.“²⁴ V roku 1524 začali byť pochybnosti asi vážne. Vtedy Katarína už nemohla mať deti a Henrich sa s ňou prestal pohlavne stýkať.

Ku konaniu pohli Henricha dve činitele. Prvým bolo spochybňovanie legitímnosti princeznej Márie zo strany tarbeského biskupa. Po Kataríninom ovdovení sa už o naplnení manželstva a novom manželstve špekulovalo, ale pápež udelil dišpenz a existovali precedensy. Preto Henrich spochybnil samotnú autoritu pápeža vyslovením námietky, či pápež vôbec môže udeliť dišpenz v prípade, ako bol ten jeho.

Tým druhým faktorom, ktorý podnietil kráľa konať, bolo, že sa vášnivo zamiloval a chcel znovu oženiť. No toto nebol základ kráľových pochyb, hoci sa to zaň často považovalo a podľa Weirovej stále považuje²⁵. V skutočnosti išlo o pragmatickejšiu záležitosť – potreboval mužského dediča a jeho manželka bola už neplodná.

Rozvod začal 18. mája 1527. Deň predtým Wolsey otvoril súd. Henrich sa snažil postupovať rýchlo a tajne. Zároveň Katarína a jej priatelia podnikali kroky, aby mu v tom zabránili.²⁶ Zatiaľ sa veci vyvíjali v prospech kráľa, pretože Katarína o pojednávaní nevedela, ale Wolsey nakoniec vyhlásil, že rozhodnutie je príliš zložité. Prípado skončil v prospech Kataríny. Henrich pochopil, že rozvod bude musieť posunúť Rímu, ktorý bol však v tom čase i s pápežom v rukách rímskonemeckého cisára Karola V., Kataríniného synovca. Nevzdával sa a priamo Katarínu konfrontoval 22. júna. Porazila ho ženskými zbraňami – rozplakala sa.

Napriek Henrichovým snahám sa situácia vyvíjala dobre pre kráľovnú, ktorá sa rozhodla požiadať Karola V. o pomoc. Týmto krokom urobila z anglickej záležitosti medzinárodnú.

Šesť rokov trvali diplomatické a politické ňaťahovačky. Katarína si stála za svojím a obhajovala nielen seba, ale aj práva svojej dcéry. Ľud stál na jej strane. Počas

---

²³ WEIR, ref. 1, s. 134.

²⁴ <http://www.biblia.sk/sk/evanjelicky/leviticus/20>

²⁵ WEIR, ref. 1, s. 136.

²⁶ STARKEY, ref. 3, s. 205.

nich poslal v roku 1528 pápež Klement VII. do Anglicka svojho legáta Campeggia. Legát otvoril súdne pojednávanie. V roku 1529 poslala Katarína odvolanie do Ríma proti príslušnosti legátskeho súdu. V apríli toho roku jej Henrich nariadil, aby si zvolila právnikov, ktorí ju budú zastupovať pred súdom. Vybrala si arcibiskupa Warhama a rochesterského biskupa Johna Fishera. 18. júna začal súdny proces, oficiálne zahájený 31. mája. Tri dni po predvolaní predviedla Katarína na súde skvelý výkon. Pokľakla pred Henrichom a predniesla reč (prosbu). Tento prejav je označený za Katarínin posledný a najefektívnejší vzdor proti „Great Matter“. Legátsky súd skončil bez verdiktu.

Wolsey ako Henrichov minister robil, čo mohol, aby splnil kráľove priania. Keď však jeho práca nepriniesla očakávané výsledky, bol zbavený funkcie lorda kancelára. Neskôr bol obvinený z velezrady. Umrel skôr, ako ho potrestali. Wolseyho nahradil právnik Thomas More.

V roku 1530 spoznal Henrich duchovného menom Thomas Cranmer. Ten mu navrhol riešenie jeho problému – obrátiť sa na univerzity a rozhodnúť nie na základe kánonického práva, ale podľa práva božského. Od okamihu, ako Henrich VIII. tento návrh prijal, zmenil sa jeho smer presadzovania „veľkej veci“. Dovtedy chcel, aby pápež vyhlásil jeho manželstvo za neplatné. Odteraz sa začal zaujímať o príslušné záležitosti širšieho rozsahu.²⁷

Pápež napriek nátlaku so všetkých strán sa vyhýbal vyneseniu konečného rozsudku. V marci roku 1530 vydal breve, ktorým zakázal Henrichovi uzatvoriť nové manželstvo pred vynesením rozsudku. Na to Henrich VIII. vystúpil 7. februára 1531 v parlamente s požiadavkou, aby ho anglická cirkev považovala a uznávala za jediného ochrancu a zvrchovanú hlavu. Nikto sa mu neodvážil postaviť na odpor a o štyri dni neskôr mu arcibiskup Warham oznámil, že duchovenstvo súhlasí, „pokiaľ im to dovoľí Kristov zákon“. Henrich s touto podmienkou súhlasil.

V tom istom roku v lete Henrich vykázal Katarínu z Windsorského zámku a prikázal jej odísť od dvora. Katarína už nikdy nevidela ani Henricha, ani svoju dcéru. Roku 1532 získal Henrich podporu francúzskeho kráľa a tajne sa oženil s Annou. O rok neskôr Anna Boleynová zistila, že je tehotná. Nový canterburský arcibiskup Thomas Cranmer po súde, ktorý zvolal, anuloval Henrichovo manželstvo s Katarínou a 28. mája

---

²⁷ WEIR, ref. 1, s. 202.

prehlásil jeho manželstvo s Annou za platné. Kataríne zostal titul vdovy princeznej waleskej, ale odmietala ho až do svojej smrti.

V máji 1534 pápež zvolal konzistórium. Rozsudok znel v prospech Kataríny Aragónskej – ich zväzok je platný a potomstvo legitímne. Henrichovi bolo prikázané, aby obnovil spolužitie s Katarínou. Henrich to odignoroval.

Počas posledných rokov žila Katarína v niekoľkých hradoch iba s malým množstvom služobníctva. Bola chorá a Henrich sa jej snažil zbaviť. Preto ju poslal na hrad Kimbolton, ktorý bol prakticky jej väzením. Tu zomrela 7. januára 1536 v prítomnosti svojej priateľky Márie de Salinas (Lady Willoughbyovej), zanechajúc dva listy – pre svoju dcéru a pre kráľa. Pochovali ju v Peterborough Abbey.

2. Anna Boleynová

2.1 Pôvod, výchova a život na dvore

„Z otcovej strany pochádzala Anna z línie obchodníkov.“²⁸ Zakladateľom rodinného majetku bol Annin prastarý otec, Geoffrey Boleyn. Vďaka peniazom, rodinným konexiám a vzdelaniu mohol jeho pravnuk Thomas Boleyn, Annin otec, naplňať svoje politické ambície a rýchlo postupovať nahor medzi kráľovskou garnitúrou. A to všetko vďaka dobrým sobášom s dámami s čoraz vyšším postavením. Najlepšie sa oženil Thomas, lebo Annina matka Elizabeth bola dcérou druhého vojvodu z Norfolku a sestrou tretieho. Spolu mali tri deti, ktoré sa dožili dospelosti: Mária (Mary), Anna (Anne) a Juraja (George). Určité spory sa viedli o to, kto z nich bol najstarší. Zrejme to bola Mária. Weirová sa tak domnieva na základe listu Máriinho vnuka Georga Careya, lorda Hunsdona, z roku 1597, ktorý sa o nej zmieňuje ako o najstaršej dcére Thomasa Boleyna. Táto zmienka podporuje znenie erbového listu, ktorým Anna Boleynová získala titul markízy z Pembrokeu a v ktorom sa o nej píše ako o „jednej z dcér“ sira Thomasa Boleyna. Podľa Weirovej predpokladu by v erbovom liste bola určite zmienka, keby Anna bola staršia.²⁹

Nie je známy ani presný dátum narodenia Anny Boleynovej. Existujú mnohé dohady, kedy sa mohla narodiť. Donedávna sa za letoopočet narodenia Anny považoval rok 1507, ktorý na okraj svojho životopisu Alžbety I., čo vyšiel v roku 1615, poznamenal William Camden. Ďalší prameň z roku 1645 *Life of Jane Dormer, Duchess of Feria* (Životopis Jane Dormerovej, vojvodkyne ferijskej) od Henryho Clifforda, ktorý sa zakladá na spomienkach dvornej dámy Márie Tudorovej, tiež uvádza ako dátum narodenia Anny rok 1507. Weirová nesúhlasí, pretože „keby sa Anna narodila v roku 1507, nemohla mať v roku 1513, v dobe, keď vstúpila do služieb Margaréty Rakúskej, viac ako šesť rokov, čo by bol neprípustne nízky vek.“³⁰ Iný dátum sa spomína v životopise Henricha VIII., napísaného v 17. storočí lordom Herbertom z Cherbury. Podľa neho mala Anna dvadsať rokov, keď sa v roku 1522 vrátila z Francúzska a teda sa narodila niekedy medzi rokmi 1501-1502 a teda mala asi jedenásť alebo dvanásť

---

²⁸ STARKEY, ref. 3, s. 257.

²⁹ WEIR, ref. 1, s. 144.

³⁰ Tamtiež, s. 144.

rokov, keď vstúpila do služieb arcivojvodkyne. Ďalší možný dátum pochádza z dvoch zdrojov z konca šestnásteho storočia a sú to roky 1499 až 1500. Všetky tieto životopisy čerpali informácie zo zdrojov nám už nedostupných. Na základe svojich dedukcií sa pokúsila Weirová stanoviť miesto narodenia Anny a predpokladá, že sa narodila v zámku Blickling v Norfolku.³¹ Potom sa Annina rodina presťahovala do Hever Castle a tam Anna strávila časť detstva.

Vzdelanie získala v európskych kráľovských domácnostiach. Najskôr bola v Nizozemsku u už spomínanej arcivojvodkyne Margaréty, dcéry cisára Maximiliána, ktorá mala významné postavenie ako regentka Karola V. a tiež ako vdova po Juanovi, bratovi Kataríny Aragónskej a potom po vojvodovi savojskom. Takisto dohliadala na výchovu Karola a jeho sestier Eleanóry, Alžbety a Márie.³² Tu, na brabantskom dvore, zostala Anna asi rok a pol, a naučila sa dobre po francúzsky.

Potom jej otec našiel lepšie postavenie dvornej dámy Márie Tudorovej, ktorá sa vydala za francúzskeho kráľa Ľudovíta XII. Na francúzskom dvore zostala Anna i s jej sestrou Máriou aj po odchode Márie Tudorovej (ovdovela a znovu sa vydala), pretože prijali ponuku kráľovnej Kláudie, manželky nového kráľa Františka I.

Francúzsky dvor na Annu urobil dojem. Prevzala francúzsku módu, ktorú potom preniesla i do Anglicka. Získala skúsenosti a očarila mnohých mužov, ktorí ju opisovali ako krásnu, čo je však sporné, pretože podľa niektorých bola skôr príťažlivá a šarmantná a mala fyzické chyby krásy. Zaujímal sa o literatúru a poéziu, venovala sa hudbe a vedela sa zabávať. Zapáčila sa i francúzskemu kráľovi a sťažoval sa, keď Annu v roku 1521 odvolali naspäť do Anglicka kvôli zamýšľanému vydaju.

„Jej meno sa už spájalo s Jamesom Butlerom v roku 1520 ako typická ponuka sobášneho kupčenia, vytvorená aby urovnala spor o dedičstvo írskoho grófstva Ormonde.“³³ Pôvodný gróf zomrel a nezanechal mužského dediča a na titul si nárokoval jeho bratranec Piers Butler, ale aj Thomas Boleyn. Thomas to chcel vyriešiť svadbou jeho dcéry Anny s Piersovým synom Jamesom. Nakoniec sa tak z neznámych dôvodov nestalo.

Anna sa vrátila do Anglicka a otec jej vybavil miesto v sprievode Kataríny Aragónskej. Aj na anglickom dvore vyvolávala obdiv.

---

³¹ WEIR, ref. 1, s. 145.

³² PAGET, Hugh. The Youth of Anne Boleyn. Bulletin of the Institute of Historical Research 54, 1981, s. 165.

³³ LOADES, ref. 12, s. 39.

„V apríli roku 1522 bol sir Thomas menovaný pokladníkom kráľovskej domácnosti.“³⁴ Nevadilo mu, že jeho dcéra Mary je milenkou kráľa, skôr z toho profitoval. O tri roky bol povýšený na vikomta Rochforda. V tom čase už Henrich VIII. stratil o Mary záujem a obracal pozornosť na Annu. Tak to píše George Cavendish, sekretár a životopisec kardinála Wolseyho. Všimol si ju už roku 1523, ale vtedy sa jej ešte nevyznal.³⁵

Hoci Anna stratila jedného nápadníka, na kráľovninom dvore stretla ďalšieho. Bol ním mladý dedič titulu grófa z Northumberlandu, Henry Percy, v tej dobe vo Wolseyho službách. Problémom bolo, že Percyho otec vyjednával pre syna podmienky manželstva s Mary Talbotovou, dcérou vojvodu zo Shrewsbury, s ktorou bol Percy zasnúbený už od roku 1516. Medzitým sa Anna a Percy stali tajnými milencami a zasnúbili sa. Túto situáciu vyriešil Wolsey a to v neprospech Anny, za čo sa naňho nahnevala a neskôr robila všetko pre to, aby spôsobil jeho pád. Tak opisuje Alison Weirová vzťah Anny a kardinála. Starkey Wolseyho zásah interpretuje ako úlohu od kráľa zbaviť ho konkurenta.³⁶

Po rozhodnutí, že Percy sa ožení s Mary Talbotovou, musela Anna zostať nejaký čas na otcovom hrade Hever Castle. Nie sú žiadne dokumenty, ako počas tohto vyhnanstva žila. Historici sa tiež nevedia dohodnúť, kedy bola Percyho svadba.

Anna mala na dvore aj iných obdivovateľov. Jedným z nich bol Thomas Wyatt, básnik a diplomat. S Annou mali veľa spoločného: ich otcovia boli dvorskí správcovia; mali podobné vzdelanie; a obaja mali ambície splniteľné len na kráľovskom dvore. Wyatt bol však ženatý a Anna nechcela byť milenkou. Je ťažké určiť, kedy presne sa vyvíjal ich platonický vzťah. Podľa Starkeyho to bolo približne okolo roku 1525 alebo 1526, keď sa Wyattovo manželstvo rozpadlo.³⁷ Anna sa vtedy vrátila na dvor. Weirová je toho názoru, že Anna Wyatta využívala, aby vyvolala žiarlivosť v kráľovi, ktorý bol do nej zbláznený.³⁸ Henrich sa svojho rivala zbavil tak, že ho poslal do Talianska s diplomatickým poslaním a Wyatt sa odtiaľ vrátil až v roku 1527, keď bol vzťah medzi kráľom a Annou vážny.

---

³⁴ WEIR, ref. 1, s. 153.

³⁵ Tamtiež, s. 153.

³⁶ STARKEY, ref. 3, s. 275.

³⁷ Tamtiež, s. 269.

³⁸ WEIR, ref. 1, s. 156.

2.2 Anna Boleynová a kráľ Henrich VIII.

Anna privádzala Henricha do šialenstva. Nepoddala sa mu ako ženy predtým a na to nebol zvyknutý. Opustila dvor, vrátila sa do Heveru a počas odlúčenia si písali listy, z ktorých Annine boli zničené – zrejme samotným Henrichom, keď sa neskôr jeho láska zmenila na nenávisť. Preto nevieme, ako mu Anna presne odpovedala. Henrichove sa však zachovali, pretože Anna si ich odkladala. Roku 1529 ich ukradol pápežský služobník a tak sa dostali do vatikánskych archívov. Henrichovým listom chýbajú dátumy a tak ich historici rôzne datujú od 1526 až po 1528. Anna Henricha naťahovala a stanovila podmienku, že bude jeho, ale iba ak by boli manželia.

Henrich začal s rozvodom v roku 1527. Medzi Henrichom VIII. a Katarínou Aragóňskou sa rozpútal boj, v ktorom zohral svoju úlohu kardinál Wolsey, ako už bolo spomenuté v predchádzajúcej kapitole. Podľa Cavendisha a historikov z neho vychádzajúcich sa Anna Boleynová a jej stúpenci snažili odstrániť Wolseyho. Starkey pád Wolseyho nespája so žiadnou konšpiráciou Anny Boleynovej. Dáva ho za vinu Henrichovi, ktorý si na Wolseym vylial zlosť z nesplnených očakávaní. Odvoláva sa na kráľovnine slová, ktoré to predpovedali.³⁹ Argumentuje, že v tom čase príliš málo ľudí vedelo o vzťahu kráľa a Anny, aby mohli byť Anne podporou, a že Anna nemala príležitosť ani motív. Ale priznáva nepriateľstvo a rivalitu medzi Wolseym a Annou o to, kto bude mať väčší vplyv na Henricha, aj že Anna podnikala kroky proti nemu.⁴⁰ Výsledok poznáme, Wolsey stratil svoj post, bol obvinený z velezrady a v roku 1530 zomrel.

Od začiatku rozvodu sa Anna držala v ústraní. V januári roku 1528 vyhlásili Anglicko a Francúzsko vojnu cisárovi, čo nebol populárny krok, lebo ohrozoval anglické obchodné spojenie s Nizozemskom. O mesiac na to vyslal Henrich do Ríma doktora teológie Edwarda Foxa a právnika Stephena Gardinera. Tí zariadili príchod pápežského legáta. V júni roku 1528 vypukla epidémia potnej choroby.⁴¹ 16. júna sa nakazila jedna z Anniných dvorných dám a Henrich utiekol, kým Annu poslal do Heveru k otcovi. Tam ochorela a Henrich jej poslal doktora Buttsa, zástupcu vtedy neprítomného šéflekára Chambersa. Anna sa uzdravila.

---

³⁹ STARKEY, ref. 3, s. 254.

⁴⁰ Tamtiež, s. 295.

⁴¹ „Sweating sickness“ – bol to istý druh chrípky, možno kombinovanej so zápalom pľúc, ktorej charakteristickým príznakom je potenie.

Henrich pomaly strácal trpezlivosť. Vadilo mu odlúčenie. Priviesť Annu naspäť na dvor však odporovalo verejnej mienke a mohlo popudiť Campeggia. No kráľovi to bolo jedno a Anna sa vrátila na dvor.

V roku 1529 nastali zmeny. Iniga de Mendozu vystriedal na poste veľvyslanca Eustace Chapuys. Ten Annu nenávidel a rovnako ako jeho predchodca bol stúpencom Kataríny Aragónskej. Napriek tomu ho Anna fascinovala a zbieral o nej akékoľvek informácie či klebety. Vytvoril jej hodnoverne vyzerajúci obraz na základe svedectiev z dôveryhodných zdrojov z radov poradcov a dvoranov. Preto sú jeho zápisky dobrým prameňom pre historikov. Treba však brať do úvahy jeho predsudky voči Anne.

V tomto roku bol kráľ stále zamilovaný do Anny a zahŕňal ju darmi, no ich vzťah prechádzal búrlivým obdobím. Anne sa zdalo, že uteká drahocenný čas a jej podráždenie sa stupňovalo. Údajne sa rozzúrila, keď zistila, že Katarína Aragónska ešte zašívá Henrichove košeľe.

Roku 1529 sa Anna presťahovala do Whitehallu, sídlo pôvodne patriace Wolseymu pod menom York Place. Potom sa o Annu začali všetci starať a vzdávali jej úctu, ako by už bola kráľovná. Jej brat sa stal vikomtom z Rochfordu a jej otec získal titul grófa z Wiltshiru. Pri tejto príležitosti sa konala oslava, na ktorej Anna sedela po Henrichovom boku na kráľovninom tróne. Aj Anna získala titul. V roku 1532 sa stala markízou z Pembrokeu. Znenie erbového listu bolo netradičné, vynechávalo slová „z manželského lôžka“ pri odkazovaní na mužských potomkov. Predpokladá sa, že to malo zabezpečiť každé dieťa počaté mimo manželstva, a naznačuje možný začiatok sexuálneho vzťahu Anny a kráľa niekedy v čase vydania listiny.

Rok po tom je Anna tehotná a rozvod v Anglicku ukončený. Oficiálny sobáš sa podľa diela Nicholasa Harpsfieldea (*Treatise on the Pretended Divorce between Henry VIII. and Catherine of Aragon*), napísaného počas vlády Márie I. Tudorovej, konal 25. januára 1533.⁴² Toto tvrdia aj iné pramene. Historici sa však nevedia zhodnúť, kde sa svadba odohrala.

1. júna bola Anna korunovaná za kráľovnú. Dcéra Alžbeta sa narodila 7. septembra. Je isté, že kráľ nepotešilo pohlavie dieťaťa. Mária, Katarínina dcéra prišla o titul a postavenie. Krátko po narodení princeznej otehotnela Anna znova.

---

⁴² HARPSFIELD, Nicholas. A treatise on the pretended divorce between Henry VIII. and Catharine of Aragon. Westminster: Caden society, 1878, s. 234-235. [online] Dostupné na internete: <http://archive.org/stream/pretendeddivorce00camduoft#page/n5/mode/2up>

V marci roku 1534 menoval Henrich Annu regentkou v prípade, že by predčasne zomrel. Potom, dňa 23. marca, schválil parlament zákon o nástupníctve (Act of succession), ktorým nástupnícke právo na anglickú korunu pripadlo Henrichovým a Anniným potomkom. Akýkoľvek prejav nesúhlasu bol považovaný za zradu (Act of Treasons). Tretím dôležitým zákonom, ktorý Henrich vydal, bol zákon o supremácii (Act of supremacy). Ním sa stal hlavou cirkvi v Anglicku. Zákon o zrade si hneď vyžiadal obeť v podobe Kataríniných podporovateľov a prívržencov. Roku 1535 v júni bol na Tower Hille popravený Fisher a More nasledoval začiatkom júla.⁴³ A popravy pokračovali. Katarínu Aragónsku chránil iba fakt, že bola tetou Karola V.

Podľa dochovaných správ bol roku 1534 zdravotný stav tehotnej Anny dobrý, ale niečo sa stalo a ona predčasne porodila. V septembri sa domnievala, že je opäť tehotná, no podľa Chapuysa dieťa mať nemala. Vzťah medzi Annou a Henrichom v tom čase už nebol taký uspokojivý. Potom, čo Anna potratila, stratila časť vplyvu a Henrich ju podvádzal s neznámou dámou, ktorej meno však Chapuys neprezradil. Vzťah s milenkou trval do konca októbra 1534, no Anna vedela, že prídu ďalšie.

V novembri roku 1535 bola znova tehotná a jej vplyv sa do určitej miery obnovil. Anna si bola vedomá, že všetko závisí od dieťaťa.

Začiatkom nasledujúceho roka zomrela Katarína Aragónska. Po jej smrti sa naskytla možnosť obnoviť spojenectvo medzi Anglickom a Svätou ríšou rímskou. Aj cisár si to prial, ale prekážku predstavovala Anna Boleynová, ktorú nebol ochotný uznať ako kráľovnú.

24. januára 1536 sa Henrich VIII. zranil počas turnaja v Greenwichi. Toto zranenie ho však poznačilo. V rane na nohe mu vznikol absces, ktorý sa nezahojil a hnisal až do Henrichovej smrti. Zároveň sa už nemohol venovať športu a to pôsobilo zle na jeho psychiku a takisto postavu.

Päť dní po nehode sa konal Katarínin pohreb. V ten deň Anna potratila pravdepodobne chlapca. Keď Chapuys zaznamenal kráľovnin potrat, prvýkrát spomenul, že Henrich si začal všímať dvornú dámu, pani Semel a dal jej značné dary.⁴⁴ Je to zmienka o Jane Seymourovej, kráľovej milenke, s ktorou sa zamýšľal oženiť. Potreboval sa však zbaviť Anny. Niekedy v apríli mu Cromwell, jeho hlavný minister ponúkol riešenie. Chcel ju obviniť z nejakého hrdelného zločinu, velezrady. Nevera

---

⁴³ WRIOTHESLEY, Charles. A Chronicle of England during the Reigns of the Tudors, from A.D. 1485 to 1559. Vol. I. Westminster: Camden society, 1875, s. 27-29.

⁴⁴ <http://india.british-history.ac.uk/image-pageScan.aspx?pubid=851&sp=3&pg=103>

kráľovnej vtedy nebola velezrada, ale ak by kráľovná s milencom plánovali smrť kráľa, bol by to čin hodný trestu smrti. Kráľ Cromwellove plány schválil a udalosti nabrali rýchly spád.

24. apríla menoval lord kancelár súdnu komisiu, v ktorej zasadal on sám, Annin ujo Norfolk, Suffolk a iní, ktorí nemali Annu v láske. Mala vyšetriť akékoľvek velezrady. Cromwell tajne vypočúval ženy z Anninej domácnosti a nejaká jej slúžka spomenula mužské návštevy v nevhodných hodinách. Menovala lorda Rochforda, Anninho brata, sira Henryho Norrisa, sira Francisa Westona, Williama Beretona a kráľovninho hudobníka Marka Smeatona. Z tohto „svedectva“ a ďalších klebiet vytvoril spiknutie za účelom zavraždenia kráľa.

Z týchto mužov sa zrejme pod tlakom priznal iba Smeaton. Katolícki autori sa v neskorších dobách venujú údajnej kráľovninej afére s ním. V záznamoch však pred aprílom 1536 nie nič, čo by tieto vzťahy potvrdzovalo.

30. apríla bol zatknutý Smeaton a odviezli ho do Cromwellovho domu v Stepney, kde ho podrobili výsluchu.

1. mája sa konal rytiersky turnaj, ktorého sa zúčastnil kráľovský pár, Rocheford a Norris, popredný dvoran. Počas turnaja Henrich odišiel a bolo to naposledy, čo sa s Annou videli. Henricha nechal po turnaji Norrisa zatknúť a počas cesty do Whitehallu ho vypočúval. Na druhý deň ho poslal do Toweru. Zápisky Georga Constantina, jeho osobného sluhu, sú dobrým zdrojom informácií. Toho istého dňa sa v Toweri ocitol i Rocheford.

2. mája bola Anna obžalovaná a uväznená v svojich komnatách. Neskôr za ňou prišli so zatykačom a vzali ju do väzby Tajnej rady, potom do Toweru. Ďalšími zatknutými boli sir Francis Weston a William Brereton (4. máj), ako aj Thomas Wyatt a sir Richard Page (5. máj). Poslední dvaja však neboli obvinení.

Dokumentmi najlepšie doloženým obdobím Anninho života je posledných sedemnásť dní strávených v Toweri. Sú zachované rozhovory Anny a vypočúvajúcich.

Anna bola obžalovaná z rôznych zločinov, medzi nimi i incest. Na súde sa dobre obhajovala a rozsudok smrti prijala dôstojne. Lutovala iba, že tak veľa ďalších, ktorí boli nevinní a verní kráľovi, malo zomrieť s ňou.⁴⁵

---

⁴⁵ <http://india.british-history.ac.uk/image-pageScan.aspx?pubid=851&sp=3&pg=378>

19. mája roku 1536 bola Anna Boleynová popravená sťatím. Jej odchod nikto neľutoval, ale i tak do štrnástich dní po jej smrti kolovali po Londýne popevky, ktoré ju ospevovali ako ukrivdenú hrdinku, čím vznikla legenda pretrvávajúca dodnes.

2.3 Anna v historiografii všeobecne

Život Anny Boleynovej je záhadou, pretože všetci, ktorí o nej písali, neboli nestranní. Katolícki autori ju opísali veľmi nepriateľsky, ako „Jezábel“, ktorá zviedla kráľa a nezastavila sa ani pred cudzoložstvom i krvismilstvom, len aby porodila syna a zachránila si kožu. Nepriateľstvo voči nej panovalo už za jej života. A hoci existuje veľmi málo dôkazov, že by striedala milencov, od začiatku bola považovaná za nemorálnu jednoducho z toho dôvodu, že bola „tá druhá“, milenka v kráľovom živote.

Naproti tomu ju protestantskí autori zobrazujú ako svätú. Anna sa zaslúžila o šírenie reformácie a otvorene sa postavila za vec cirkevných reforiem. Bola matkou veľkej kráľovnej Alžbety.

Obe strany majú určitú pravdu a pre historika je ťažké posúdiť, aká bola v skutočnosti „tisícďňová“ kráľovná. Moderní historici sa stále pokúšajú priblížiť k relatívne objektívnym údajom a vytvoriť čo najpravdepodobnejší obraz tejto kontroverznej dámy.

3. Jana Seymourová

3.1 Pôvod a pôsobenie na kráľovskom dvore

Jana Seymourová bola asi druhá dcéra zo šiestich detí Johna Seymoura,⁴⁶ v staršej literatúre najstaršia z ôsmich detí. Jej otec bol muž s dobrou povestou schopného správcu. „Od roku 1508 bol šerifom grófstva Wiltshire a od roku 1518 zastával rovnaký úrad v ďalších dvoch grófstvach – v Dorsete a Somersete. Vo Wiltshire bol takisto zmierovacím sudcom a vlastnil tam rozsiahle pozemky.“⁴⁷

Seymourovci patrili do nižšej vidieckej šľachty. Výnosnými a výhodnými manželstvami získali majetky a bohatstvo, ale aj vyššie spoločenské postavenie. John Seymour sa takto oženil s Margaret, dcérou sira Henryho Wentwortha, ktorá bola potomkom Eduarda III.

Janin dátum narodenia nie je známy. Odhaduje sa, že sa narodila niekedy medzi rokmi 1509 až 1510, podľa správy španielskeho veľvyslanca z mája 1536, v ktorej píše, že vtedy mala približne dvadsaťpäť rokov. Weirová predpokladá, že sa narodila medzi októbrom 1507 a októbrom nasledujúceho roka. Svoje tvrdenia zakladá na symbolickom počte dám sprevádzajúcich Janinu rakvu roku 1537. Bolo ich dvadsaťdeväť. V stredoveku bola pohrebná tradícia pripomínať si týmto spôsobom vek zosnulého.⁴⁸

Celkovo o Jane nie je veľa známych faktov. Stricklandová sa na základe podobizne Jany ako francúzskej dvornej dámy domnievala, že vzdelanie a výchovu získala Jana na francúzskom dvore.⁴⁹ Novšie pramene spomínajú jej výchovu len ako tradičnú. Vedela čítať a podpísať sa menom a ovládala tradičné ženské zručnosti.

V neurčenej dobe sir Francis Bryan, ktorý sa do rodiny Seymourovcov priženil, jednal o Janinom zasnúbení s Williamom Dormerom. No jeho matka pravdepodobne nepokladala Janu za dobrú partiu, a tak k zasnubám nedošlo. To zrejme pohlo Bryana k zaisteniu postavenia Jany na dvore.

---

⁴⁶ WEIR, ref. 1, s. 271.

⁴⁷ Tamtiež, s. 270.

⁴⁸ Tamtiež, s. 273.

⁴⁹ STRICKLAND, Agnes. *Lives of the Queens of England*. Vol. V. b. m. : George Barrie & son, 1902, s. 4.

Jana sa stala dvornou dámou Kataríny Aragónskej a obdivovala ju. Po jej vyhnaní z kráľovského dvora s ňou možno odišla, ale skôr je pravdepodobné, že prešla do domácnosti Anny Boleynovej.

Na Vianoce roku 1533 dal Henrich VIII. dary niekoľkým ženám v manželkinej domácnosti, medzi nimi i Jane. Poznal ju odkedy prišla na dvor, ale zvláštnu pozornosť jej začal venovať až roku 1535. Podľa Weirovej sa tak stalo dôsledkom návštevy v sídle jej rodu.⁵⁰ Kedy presne románik začal netušíme. Prvá zmienka sa spája s rokom 1536. Vtedy ju spomenul Chapuys a podľa spomienok vojvodkyne ferijskej Anna vraj v deň Kataríninho pohrebu načapala Henricha s Janou na kolenách. Nie je to však dôveryhodná informácia.

Čím kráľu zaujala Jana Seymourová, ničím nevýnimočná dvorná dáma? Weirová ju opisuje ako ctižiadostivú a prefikanú ženu, ktorá svoje ambície maskovala za skromným pohľadom. Podľa dobových prameňov nebola taká inteligentná a dôvtipná. Je však isté, že mala podporu nepriateľov kráľovnej, ktorí v nej videli možnosť zbaviť sa Anny, a počas pôsobenia na dvore nadobudla skúsenosti. Aby si Henricha získala, použila Jana „boleynovskú kartu“. Nechcela byť jeho milenkou, ale jeho manželkou.⁵¹ Podľa svedectva Chapuysa ju o tomto poučili členovia kráľovského kabinetu.⁵² Starkey sa nazdáva, že to bol konkrétne sir Nicholas Carew.

Počas procesu s Annou sa Jana zdržovala v Beddingtone mimo dvora, lebo Henrich by ťažko mohol protestovať, keby ho videli otvorene dvoriť inej žene. 14. mája sa presunula bližšie k hlavnému mestu a v noci za ňou chodil kráľ na návštevy v prítomnosti jej rodičov. V tom čase sa už chystala svadba.

17. mája bolo manželstvo s Annou anulované a neplatné. O dva dni potom vybavil Cranmer dišpenz, aby sa Henrich mohol oženiť s Janou, pretože boli príbuzní. Predpokladá sa, že Anna a Jana mali tú istú prastarú mamu.

Hneď na druhý deň po Anninej poprave, 20. mája, sa zasnúbili. Podľa španielskeho veľvyslanca v York Place, podľa kronikára Wriothesleyho v Chelsea. Potom Jana pravdepodobne zostala v Chelsea v odlúčení desať dní, aby pár nebudil pohoršenie ľudí.

---

⁵⁰ WEIR, ref. 1, s. 274.

⁵¹ STARKEY, ref. 3, s. 590.

⁵² <http://india.british-history.ac.uk/image-pageScan.aspx?pubid=851&sp=3&pg=245>

3.2 Kráľovná Jana

Koncom mája sa Henrich s Janou vrátili do upraveného Whitehallského paláca (po odstránení všetkého súvisiaceho s Annou Boleynovou) a 30. mája 1536 ich v kráľovnej komnate zosobášil arcibiskup Cranmer. 1. júna odplávali riečnou loďou do Greenwichu. O tri dni neskôr bola Jana vyhlásená za kráľovnú. Stanovila si tri ciele: dať kráľovi mužského potomka, pôsobiť v prospech obnovenia Máriinho postavenia a povzniesť svoj rod.

Práve na povznesení Seymourovcov pracoval vtedy Henrich. „Sir Edward Seymour, Janin brat sa 5. júna stal vikomtom Beauchampem z Hache v somersetskom grófstve a zároveň bol menovaný kancelárom Severného Walesu a kráľovým lordom komorníkom. Jeho brat Thomas bol prijatý do kráľovej domácnosti a ďalší brat Henry bol pasovaný za rytiera.“⁵³

Keď sa Chapuys dozvedel, že Jana sa snaží o zmierenie medzi Henrichom a jeho dcérou Máriou, zmenil na ňu názor a začal písať o jej cnosti a inteligencii.

Mária po Anninej smrti, dúfala, že sa zblíži s otcom. Hrozilo jej a tiež jej prívržencom obvinenie z velezrady, pokiaľ neuznajú zákony a štatúty kráľa. Jana sa za ňu u Henricha prihovárala a spočiatku ju nepočúval. 26. mája napísala Mária písomnú prosbu sekretárovi Cromwellovi, aby jej pomohol. Skôr, ako list došiel, prišli za Máriou členovia Tajnej rady a chceli aby sa podriadila otcovi vo veci supremácie a matkinho manželstva. Najskôr to odmietala, ale potom, 13. júna, podpísala dokumenty, ktorými uznala Henricha ako hlavu cirkvi a manželstvo Kataríny Aragónskej za krvismilné a nezákonné. To zmierilo Máriu s otcom a zlepšilo Máriine životné podmienky.

Hoci Jana pripravovala veci na Máriin návrat na dvor už v júli, kvôli chatrnému Máriinmu zdraviu bolo oficiálne prijatie odložené a namiesto toho ju kráľovský pár navštívil súkromne 6. júla. Na kráľovský dvor sa vrátila v decembri 1536. Máriini prívrženci si robili nádeje, že jej budú prinavrátené dedičské práva, ale tie prináležali iba Janiným potomkom.

Celé leto sa Henrich a Jana plavili riečnou loďou sem a tam z White Hallu do Greenwichu. Jana stále nebola tehotná a to kráľa netešilo. Historici sa domnievajú, že to bol jeden z dôvodov, prečo odkladal Janinu korunováciu. Ďalším bol mor. Navyše päť mesiacov po smrti Anny hrozila vzbura, lebo sa odkedy sa rušili kláštory, vzrástol počet

---

⁵³ WEIR, ref. 1, s. 325.

chudobných. Kráľ vyhovel rebelom aspoň prijatím Márie a Alžbety na dvor, kde sa k nim chovali s takmer kráľovskou úctou.

Vzbura s názvom Púť milosti začala výtržnosťami v meste Louth v lincolnskom grófstve. Povstanie sa šírilo a 15. októbra obsadili rebeli York. Na ich čelo sa postavil Robert Aske a potom sa k nim pripojili povstalci z Hullu pod vedením Johna Constabla.

Púť milosti predstavovala pre Janu dilemu, pretože zastávala tak ako vzbúrenci konzervatívne názory. Jana sa pokúsila uprosiť kráľa, aby obnovil aspoň menšie kláštory. Henrich VIII. sa rozzúril. Odvtedy sa Jana nepletla do politiky.

Povstanie bolo prvé dva mesiace úspešné. Henrich nechcel podniknúť zimné ťaženie a tak na získanie času prisľúbil rebelom, že vyšle na sever Norfolk a neskôr príde sám. Takisto súhlasil s požiadavkou, aby bola kráľovná korunovaná v Yorku. Aske dôverčivo rozpustil svoje vojsko. 8. decembra mu kráľ udelil milosť a tým sa obnovil mier.

Jana konečne otehotnela a 12. októbra 1537 porodila vytúženého syna a dediča. Pokrstili ho Edward. Zdalo sa, že Jana je v poriadku, ale po niekoľkých dňoch dostala horúčku. 24. októbra jej carlisleský biskup udelil posledné pomazanie a kráľovná v noci zomrela. Narozdiel od svojich dvoch predchodkýň bola pochovaná s veľkou slávou.

4. Anna Klévska

4.1 Hľadanie manželky

Po smrti Jany Seymourovej bol do nej podľa domniek historikov kráľ stále zaľúbený. Starkey sa nazdáva, že to bol dôvod, prečo sa so ženbou neponáhlal a zostal dva roky vdovcom. Tvrdí: „Zaľúbenie, alebo namýšľanie si zaľúbenia, bolo pre Henricha predpokladom manželstva. Ale Henrichovo zaľúbenie do nejakej ženy začínalo, iba keď zaľúbenie do inej končilo.“⁵⁴ Ponúkajú sa aj iné možnosti, napríklad v tej dobe sa hovorilo, že tým vzdal poctu Jane. Alebo mal problém nájsť novú nevestu.

Faktom je, že mal iba jedného syna a preto potreboval zaistiť následníctvo plodením ďalších potomkov. Okrem toho sa alianciou s mocnou krajinou dali získať výhody. Preto dostali anglickí veľvyslanci pokyn, aby podali správu o vhodných nevestách z cudziny. Nechcel však španielsku nevestu, pretože práve spojenectvom chcel vyvážiť moc cisára Karola.

Z Bruselu prišla správa o vojvodkyni milánskej, rodenej Kristíne Dánskej. Bola to vdova po Franceskovi Maria Sforzovi a cisárova neter, dcéra dánskeho kráľa Kristiána. Mala šesťnásť a podľa opisu Johna Huttona, anglického veľvyslancu, sa vyznačovala veľkou krásou.

Ďalšou kandidátkou bola Marie de Guise, dcéra jedného z najmocnejších mužov Francúzska Clauda, vojvodu de Guise. Vdova po vojvodovi de Longeuville však narozdiel od Kristíny mala dvadsaťdva rokov. Hoci nebola až takou výhodnou partiou, porodila dvoch synov. Henrich ju roku 1538 požiadal o ruku, ale ona predtým na varovanie rýchlo prijala ponuku škótskeho kráľa Jakuba V. Henrich teda poslal dvorného maliara Hansa Holbeina namaľovať portrét Kristíny.

V polovici roka 1538 sa vzťahy Anglicka s Francúzskom a so Španielskom zhoršili a v júni uzavreli Karol V. a František I. zmluvu z Nizzy. Nebola zameraná proti Anglicku, ale i tak sa ocitol v politickej izolácii.

Henrich v tom čase dostal dokončený portrét a na jeho základe predložil Kristíne ponuku na sobáš. Priamo ho odmietla.

Hľadanie manželky pre Henricha VIII. sa stalo témou rozhovorov v dvorských kruhoch. Je zachovaný jeden takýto rozhovor z leta 1539 medzi Georgom Constantinom

---

⁵⁴ STARKEY, ref. 3, s. 611.

(bývalý sluha popraveného Norrisa), ktorý bol zanovitý, zhovorčivý a nenapraviteľný klebetník, a Johnom Barlowom, Anniným bývalým kaplánom a stále dekanom Univerzity vo Westbury-on-Trym. Túto konverzáciu zapísal George Constantine a dozvedáme sa z nej o Henrichových kandidátkach. Je tam spomenutá posledná možná nevesta, dcéra Jána III., klévskeho vojvodu.

Ján III. mal tri dcéry: Sybillu, Annu a Améliu. Dve mladšie boli nevydaté. Henrichovi bola ponúknutá Anna.

V roku 1538 pápež znovu vydal bulu z roku 1534, ktorou nariadil exkomunikáciu Henricha. Stalo sa to kvôli poprave baróna Montagua a markíza Exetera, ktorých sa Henrich zbavil ako možných uchvatiteľov trónu jeho syna.

Dôsledkom toho bolo zatvrdenie vzťahov Anglicka s Francúzskom a Svätou ríšou rímskou. Keďže klévsky vojvoda bol protestant, dalo sa predpokladať, že zostane spojencom aj napriek nepriateľstvu pápeža. A tak sa začalo dohadovať manželstvo s jednou z vojvodových dcér.

4.2 Manželstvo Anny a Henricha

Opäť bol poslaný dvorný maliar Holbein, aby namaľoval podobizne Anny a Amélie. Od Cromwella dostal inštrukcie, aby dámy na obrazoch vyzerali čo najlepšie. Wotton a Barnes, anglickí diplomati poverení dosiahnuť sobáš, odporučili ako nevestu Annu.

Keď si Henrich prečítal správu, bol z nevesty nadšený. I keď vojvoda, v tom čase už jej brat, vznášal stále nové a nové námietky, Henrich bol rozhodnutý oženiť sa s Annou aj bez vena.

Potom, čo bola jeho ponuka prijatá, sa Henrich túžil dozvedieť o svojej nastávajúcej viac a požiadal Wottona o informácie.

Wotton vo svojom hlásení napísal, že Annu vychovala matka. Anna vedela šiť, čítať a písať vo svojom rodnom jazyku a bola veľmi inteligentná, no neovládala žiaden cudzí jazyk a nevedela ani spievať, ani hrať na žiaden hudobný nástroj. No bol presvedčený, že Anna je natoľko bystrá, aby sa po anglicky naučila.⁵⁵

---

⁵⁵ STRICKLAND, ref. 49, s. 36-37.

Na konci augusta 1539 si vojvoda klévsky spomenul na možnú prekážku a tou bolo predbežná dohoda o uzatvorení manželstva medzi Annou a markízom de Pont-á-Mousson. Našťastie sa o nej nenašiel žiaden dôkaz.

1.septembra sa do Anglicka vrátil Holbein. Nevieme, ako na portrét zareagoval Henrich. No historici sa zhodujú v tom, že sa zrejme zamiloval do svojho vysnívaného ideálu, ktorý si zo správ vyslancov a maliarovho portrétu vytvoril.

Začiatkom novembra sa Anna Klévská so sprievodom vydala na cestu do Anglicka a do Calais dorazila 11. decembra. Tu sa zdržala dlhšie ako sa predpokladalo kvôli poveternostným podmienkam. O osemnásť dní sa napriek nepriaznivému počasiu dostala do Canterbury a odtiaľ pokračovala na druhý deň do Rochesteru. O jej ceste a dojmach šľachty z Anny podávajú informácie diplomatické listy. Nedočkavý Henrich sa vybral Anne naproti.

O ich stretnutí sú dva záznamy. Jeden je od kronikára a heralda Wriothesleyho a druhý od člena kráľovského kabinetu sira Anthony Brownea. Obaja sú očití svedkovia, no ich svedectvá sa líšia. Wriothesley opisuje situáciu ako divák, kým Browne rozoberá aj vnútorné myšlienky kráľa. Z výrazu Henrichovej tváre zistil, že stretnutie dopadlo katastrofálne.

Kráľovi sa Anna nepáčila. Cúvnuť však už nemohol, aby nevyvolal vojnu s Klévskym vojvodstvom. Svadba sa konala 6. januára 1540. Svadobný obrad podrobne popisuje kronikár Hall.

Henrich s Annou manželstvo nenaplnil. Po svadobnej noci vyhlásil: „Nechal som ju takou pannou, ako som ju našiel.“⁵⁶ Anna si to ani neuvedomovala, taká bola naivná a neskúsená, usudzovalo sa vtedy z rozhovoru kráľovnej a grófkы Rutlandovej.⁵⁷

4.februára kráľovský pár nastúpil na loď a odplával z Greenwichu do Westminsteru, odkiaľ so svojim sprievodom odišli do Whitehallu, a 18. apríla dostal Cromwell svoju odmenu za zjednanie sobáša v podobe titulu grófa z Essexu.

Kráľa a Anna sa nezblížili. Henrich ju neznášal a túžil sa jej zbaviť. Našiel si tiež milenkú, Katarínu Howardovú, prvostupňovú sesternicu Anny Boleynovej. Cromwell ako Henrichov hlavný minister sa mal predovšetkým starať o kráľove prania, no nevedel nájsť spôsob, ako Henrichovi vyhovieť. Kráľovná žila v napätí a cítila sa

---

⁵⁶ BURNET, Gilbert. The History of the Reformation of the Church of England. vol. IV. New York: D. Appleton & company, 1843, s. 427. [online] Dostupné na internete: <http://books.google.sk/books?id=IF4XAAAIAAJ&printsec=frontcover&hl=sk#v=onepage&q&f=false>

⁵⁷ STRYPE, John. Ecclesiastical Memorials. Vol. VI. London: Samuel Bagster, 1816, s. 221-222.

dotknutá Henrichovým zanedbávaním, ale dostala varovanie, aby sa nestavala kráľovi na odpor. Čoskoro sa kráľ nahneval a terčom jeho hnevu sa stal Cromwell.

Dňa 10. júna 1540 bol Cromwell zatknutý a odvedený do Toweru. V tej dobe Henrich pripravil plán na rozvod s Annou. Pod zámienkou, že v Londýne sa vyskytol mor, poslal Annu do Richmondu a sľúbil jej, že za ňou príde. Sľub nedodržel.

Cromwell bol zbavený všetkých práv a obvinený z velezrady. Kráľ ho nechal žiť, len kým ho potreboval na anulovanie svojho manželstva. 9. júla 1540 zhromaždenie duchovenstva vyhlásilo manželstvo za neplatné. Toho dňa navštívila Annu v Richmonde deputácia Tajnej rady a na želanie kráľa sa mala nazývať jeho sestrou. Anne sa uľavilo a neautentické neskoršie pramene uvádzajú, že dokonca omdlela. O dva dni na žiadosť Tajnej rady napísala kráľovi list, v ktorom uznala rozlúčenie ich manželstva. Podpísala sa ako „Pokorná sestra a služobnica Vášho Veličenstva Anna, dcéra Klévska“⁵⁸. 12. júla bol vydaný zvláštny zákon, ktorým bol ich zväzok oficiálne prehlásený za neplatný.

4.3 Život po rozvode

Anna sa stala zámožnou ženou, pretože Henrich jej udelil slušný ročný príjem za spoluprácu. A zároveň panstvú Bletchingly a Richmond s hradom Hever Castle. Rozhodla sa zostať v Anglicku a žiť na vidieku.

Po smrti Kataríny Howardovej sa podľa Chapuysa potešila. Niektorí historici sa nazdávajú, že sa chcela pokúsiť o obnovenie manželstva s Henrichom a boli zaznamenané diplomatické pokusy jej brata, no Henrich to odmietol.

Anna sa spriatelila s Henrichovými deťmi. Sama sa už nechcela znovu vydať a vedela, že nebude mať vlastné deti. Najradšej mala Alžbetu a preto požiadala kráľa, aby k nej príležitostne mohla chodiť na návštevy. Kráľ jej žiadosti vyhovel.

Zo všetkých Henrichových manželiek žila najdlhšie a vždy bola na dvore vítaná. Kvôli Márii konvertovala na katolícku vieru, čo jej brat neschvaľoval a tak sa do Kleve už nevrátila. Zomrela 16. júla 1557.

Jej životopis po rozvode bol pomerne dobre spracovaný Stricklandovou, ktorá ho podložila citátmi príslušných dokumentov.

---

⁵⁸ <http://englishhistory.net/tudor/letter12.html>

5. Katarína Howardová

5.1 Pôvod, výchova a romániky

Katarína bola staršia dcéra Norfolkovho mladšieho brata lorda Edmunda Howard, ktorý dohliadal na správu financií v Calais. Ako mladší syn zdedil po svojom otcovi, druhom vojvodovi norfolskom, veľmi málo finančných prostriedkov a musel splácať značné dlhy väčšinu svojho života. Kataríninou matkou je jeho prvá manželka, Joyce Culpeperová, vdova po Ralphovi Leghovi, s ktorým mala päť detí.

Ani Katarínin vek presne nepoznáme, súdobí autori sa však zhodujú, že v čase svadby s kráľom bola mladá. Predpokladá sa, že sa narodila niekedy pred rokom 1527, pretože jej otec v liste Wolseyemu prehlásil, že má desať detí – jeho a manželkiných. Nevieme, kedy sa lord Edmund ženil, a nedá sa odhadnúť dátum narodenia najstaršieho syna. Isté je, že prvé tri deti – Charles, Henry a George sa narodili pred rokom 1524, pretože sú spomenutí v poslednej vôli bývalého švagra ich matky. O Kataríne a jej sestre Mary tam nebola zmienka, no v závete z roku 1527, ktorý dala zhotoviť manželka Johna Legha, sú uvedené. Weirová na základe toho usudzuje, že roku 1524 ešte neboli na svete, a teda je pravdepodobnejší dátum okolo roka 1525.⁵⁹ Tento dátum potvrdzuje aj *Spanish Chronicle*, podľa ktorej mala Katarína pätnásť, keď sa zoznámila s Henrichom VIII. No uvádzajú sa aj iné roky. Dedukciou z Marillacovho tvrdenia z roku 1541, že Katarínin vzťah s Derehamom trval od jej trinástich až do osemnástich, a faktu, že románik skončil roku 1539, sa za rok narodenia považuje rok 1521.

Katarína nemala dobrú výchovu, pretože jej matka zomrela a nevlastná babička, vdova po druhom vojvodovi z Norfolk, ku ktorej ju posielali, nebola poriadna poručníčka. No dostalo sa jej určitého vzdelania. Katarína zostala u vojvodkyne a sťahovala sa sem a tam z mestského sídla v Lambethe na vidiecke panstvo v Horshame, až kým jej strýko Norfolk na jar roku 1540 nezariadil miesto dvornej dámy Anny Klévskej.

Kým bývala u starej mamy, začala mať vzťahy s mužmi. Jej prvým zmieneným sa stal románik s učiteľom hudby, Henrym Manoxom. Vojvodkyňa sa o ňom dozvedela a zakázala Kataríne stretávať sa s ním. Katarína už však mala nového nápadníka a tým bol Francis Derham. Ohrdnutý Manox sa pomstil tým, že informoval vojvodkyňu.

---

⁵⁹ WEIR, ref. 1, s. 385.

Na kráľovskom dvore si Katarína rýchlo našla ďalšieho milenca a to Thomasa Culpepera. Hovorilo sa, že sa vezmú, ale hádali sa a napokon rozišli.

5.2 Katarína a kráľ

Nie je známe, kedy presne sa začal vzťah Kataríny a kráľa. Starkey naznačuje, že to mohlo byť ešte na jeseň 1539, keď Anna Klévska cestovala do Anglicka.⁶⁰ Isté a dobovými svedectvami podložené je, že koncom jari 1540 bola ich aféra v plnom prúde. Predpokladalo sa, že spolu mali pomer dávno predtým, ako si Henrich Katarínu vzal. Existovali klebety o Kataríninom tehotenstve počas svadobného obradu, ktorý sa uskutočnil 28. júla 1540, v rovnaký deň ako poprava Cromwella. Išlo naozaj iba o klebety. Oficiálne bola Katarína predstavená ako kráľovná 8. augusta v Hampton Court.⁶¹

Dobové pramene opisujú kráľa počas roka 1540 ako spokojného a zaľúbeného do Kataríny. Ale ozvala sa Katarínina minulosť v podobe Francisa Derehama. Vedel o nej informácie, ktoré by poškodili jej povest'. Zrejme preto keď požiadal o prácu, nemohla ho odmietnuť a tak sa stal jej osobným sekretárom.

Väčšina moderných historikov interpretuje Katarínino správanie na dvore ako nevhodné a nezodpovedné. Iní ju akoby ospravedlňujú, že v tej dobe mali mnohé mladé dámy temnú minulosť. Skutočnosť, že sa mladé dievča vydá za štyridsaťročného tučnejšieho muža, trpiaceho náladovosťou kvôli zranenej nohe, je ďalšou poľahčujúcou okolnosťou. Henrich sa o Kataríninu minulosť nezaujímal, pretože ho uspokojovala. Ale Katarína bola kráľovná a hoci sa politike nevenovala, bola súčasťou politickej hry medzi zástancami cirkevných reforiem a katolíkmi, pričom do nej vkladali svoje nádeje katolíci.

V roku 1541, keď bol kráľ preč na obchôdzke vidieckych sídel, istý protestant menom John Lascelles navštívil arcibiskupa Cranmera a dôverne sa mu zveril, že pozná veci z kráľovnej minulosťi, ktoré sa nutne prejavia na jej manželstve s kráľom. „Cranmer nebol zlý človek, radšej však robil, o sa práve hodilo, a nesmieme zabúdať, že sám bol tajný protestant a tiež stúpenec reformácie. Nikdy neschvaľoval kráľovo

---

⁶⁰ STARKEY, ref. 3, s. 649.

⁶¹ STRICKLAND, ref. 49, s. 124.

manželstvo s Katarínou Howardovou, hoci osobne proti nej nič nemal.⁶² Lascelles bol len možnosť zbaviť sa katolíckej kráľovnej a jej zoskupenia a pre kráľa vybrať nevestu podporujúcu reformy. Kráľovno cudzoložstvo ohrozovalo nástupníctvo a urážalo kráľa. Henrich by bol zničený, ale pýcha by mu prikazovala zbaviť sa kráľovnej. Cranmer to vedel a začal vyšetrovať. Lascellesova sestra Mary Hallová žila s Katarínou v jednom dome v čase jej vzťahu s Derehamom. Cranmer získal veľmi cennú informáciu. Prehľad získaných faktov napísal do listu a ten nechal Henrichovi v komnate 1. alebo 2. novembra 1541.

Začal sa proces s Katarínou. Chapuys sa domnieval, že by sa kráľ zachoval voči Kataríne milosrdne, keby ju jej príbuzní neopustili. Naskytla sa totiž možnosť vyhlásiť Henrichovo manželstvo za neplatné, keby mala s Derehamom predbežnú dohodu o manželstve. „Katarínin osud, ak by sa tu záležitosť zastavila, by bol pravdepodobne skončil rozvodom na základe minulej nemorálnosti poškrvnenia kráľovskej krvi a doživotného vyhnanstva, no vo výpovediach mužov a žien sa objavovali ďalšie mená.“⁶³

Vo veciach Thomasa Culpepera sa našiel nedatovaný list, ktorý mu zrejme napísala Katarína a priznával stále trvajúci vzťah. K tomu sa pridali výpovede dvorných dám. Derehamovi však dokázali iba vzťah v minulosti.

Katarína Howardová padla a s ňou i Howardovci. Spomínaní páni i kráľovná boli odsúdení na smrť. 13. februára roku 1542 sa uskutočnila Katarínina poprava avšak nie mečom, ale ako píše Hall, sekerou. Popravu okrem Halla popisujú aj španielsky veľvyslanec Chapuys, francúzsky veľvyslanec Marillac a Foxe.

---

⁶² WEIR, ref. 1, s. 411.

⁶³ HUME, ref. 9, s. 377.

6. Katarína Parrová

6.1 Detstvo a manželstvá pred Henrichom

Katarína sa narodila niekedy okolo roku 1512 a bola najstaršie dieťa sira Thomasa Parra, potomka Eduarda III., ktorý zomrel roku 1517. Miestom Kataríninho narodenia je alebo hrad Kendal, alebo londýnsky dom v štvrti Blackfriars.

Parrovci boli nižší vidiecki šľachtici, nie príliš bohatí, no spríbuznení s urodzenými severoanglickými rodmi. Jej otec si prerazil cestu nahor a dotiahol to na vicekomorníka domácnosti kráľovnej Kataríny Aragónskej, čo bola zodpovedná funkcia.⁶⁴

Keď mala Katarína dvanásť rokov, matka pre ňu vyjednávala sobáš, ale podmienky boli nevýhodné a tak zamýšľané spojenie padlo. Vďaka rodinnej prestíži a bohatstvu, o nápadníkov nebola núdza.

Okolo roku 1526 vydala pani Parrová svoju dcéru za omnoho staršieho lorda Borougha. Niektoré pramene ho uvádzajú pod menom Edward de Burgh. Patril k vynikajúcim rodom a už mal deti staršie ako Katarína. Zomrel roku 1528. Nie je známe, či potom ostala v jeho sídle, v Old Halle. S určitosťou však vieme, že Katarínina matka zomrela nasledujúceho roku a Katarína sa stala nezávislou. Mladá samostatná žena však v tej dobe nemohla žiť bez mužského ochrancu a boli pre ňu iba dve riešenia – kláštor alebo manželstvo.

Katarína zvolila druhú možnosť a vydala sa za Johna Nevilla, lorda Latimera. Nepoznáme dátum svadby.

Keď vypuklo povstanie Púť milosti (Pilgrimage of Grace), lord Latimer bojoval na strane rebelov, čo mu bolo milosťou odpustené. Weirová uvažuje, že možno vtedy sa Katarína začala zaujímať o protestantstvo.⁶⁵

Prvýkrát sa Katarína stretla s kráľom, keď bola prosiť o milosť pre svojho bratranca. Urobila na kráľa dobrý dojem, no v tom čase bol ešte zamilovaný do Kataríny Howardovej a okrem priaznivej náklonnosti k nej nič iné necítil.

Po smrti piatej kráľovnej sa však jeho pohľad na pani Latimerovú zmenil. Vtedy mala Katarína tridsaťjeden rokov a podľa svedectiev bola stále príťažlivá.

---

⁶⁴ SMITH, Lacey Baldwin. A Tudor Tragedy. b. m. : Patheon Books, 1961, s. 45.

⁶⁵ WEIR, ref. 1, s. 452.

Henrich jej začal prejavovať priazeň darmi. O lordovi Latimerovi sa vedelo, že je chorý a umiera. Katarína bola z darov znepokojená, no prijala ich, lebo sa bála odmietnuť. 2. marca 1543 Katarínin muž zomrel a zanechal jej panstvá a ročný príjem na výchovu jej nevlastnej dcéry.

Katarína zostala na dvore, pretože sa zaľúbila do Thomasa Seymoura, brata zosnulej kráľovnej. On o ňu tiež prejavoval záujem a rozmýšľali o svadbe.

Ale zasiahol kráľ.

6.2 Manželstvo s Henrichom

10. marca bol Thomas Seymour vyslaný ako stály veľvyslanec do Nizozemska. Poslal ho tam Henrich, aby sa zbavil rivala? Názory historikov sa líšia. Niektorí sú presvedčení, že áno. Iní pochybujú, pretože Seymourov odchod bol odkladaný a ak by bolo Henrichovým úmyslom odstrániť ho, musel by odísť okamžite.

Niekedy koncom jari požiadal Henrich VIII. Katarínu o ruku. Katarína netúžila stať sa kráľovnou a už vôbec sa nechcela vydať za Henricha, ale kráľovská ponuka znamenala príkaz. Musela súhlasiť.

A tak arcibiskup Cranmer vydal 10. júla zvláštne povolenie, podľa ktorého sa Katarína kdekoľvek a kedykoľvek mohla vydať za Henricha. O dva dni sa v zosobášili v kráľovnej komnate v Hampton Court.

Viacere pramene sa zhodujú, že Katarína nebola príťažlivá iba fyzicky, ale vynikala tiež v konverzácii, obzvlášť v náboženskej. Schvaľovala reformy a tým si získala Cranmera. Vyдалa dokonca dve teologické knihy a bolo to prvý raz, čo anglická kráľovná vyjadrila svoje názory.

S Henrichovými deťmi mala pozitívne vzťahy a dohliadla na vzdelanie Alžbety a Edwarda.

Pred prvými Vianocami odkedy sa Katarína stala kráľovnou, získal jej brat titul grófa z Essexu a jej strýko sa stal lordom Hortonom, navyše bol menovaný kráľovným komorníkom. Po Vianociach však Henrichova dobrá nálada pohasla, pretože ho rozbolela noha. Podľa mnohých historikov ho Katarína ošetrovala, no Starkey s nimi nesúhlasí a tvrdí, že tento „imidž“ zaviedla Stricklandová v 19. Storočí a predtým neexistujú zmienky o tom, že by naozaj ošetrovala kráľa.

Na znamenie, že si kráľovnú váži, vydal Henrich 7. februára 1544 nový zákon o nástupníctve, podľa ktorého mali Katarínini potomkovia dedičské právo na trón hneď po Edwardovi.

22. apríla 1544 zomrel lord kancelár Audley a v máji nastúpil na jeho miesto Wriothesley. Podľa Alison Weirovej mal voči Kataríne osobný odpor a vyžíval sa v politických intrigách.⁶⁶ Spojil sa s konzervatívnym winchesterským biskupom Stephenom Gardinerom, ktorý kráľovnú podozrieval z kacírstva.

Počas roka 1544 odišiel Henrich na vojenské ťaženie proti Francúzsku a v jeho neprítomnosti bola Katarína regentkou. Je zachovaná korešpondencia medzi ňou a kráľom. Po dobytí Boulogne sa Henrich víťazne vrátil. Do Anglicka sa z diplomatickej misie vrátil i Thomas Seymour a kráľ ho znova poveril úradom, ktorý si vyžadoval dlhé pobyty mimo dvora. Menoval ho lordom admirálom Anglicka.

Od roku 1545 sa Henrichov zdravotný stav zhoršuje. V krajine sa šírilo luteránstvo a hoci Henrich reformoval cirkev v Anglicku, neuznával protestantov a prenasledoval ich. V tomto videli Gardiner a Wriothesley svoju možnosť spôsobiť kráľovnin pád. Prvé náznaky problémov pre Katarínu nastali, keď istá Anna Askewová, zatknutá kacírka, obvinila kráľovnú z vyznávania protestantizmu. Neskôr sa zistilo, že Katarínu vôbec nespomenula, a žiadne dobové svedectvá potvrdzujúce spojitosť medzi Annou a Katarínou Parrovou neexistujú. Jediné potvrdenia sú až z alžbetínskeho obdobia. Po mučení, aby sa priznala ku kacírskemu viere, alebo obvinila kráľovnú, ju odsúdili na trest smrti upálením. Nedostali z nej ani priznanie, ani obvinenie.

Tento incident nasadil Henrichovi chrobáka do hlavy a podľa Foxea, jeho náklonnosť ku kráľovnej. Katarínini nepriatelia proti nej pripravili spiknutie, no Katarínu včas varovali. Prestala zasahovať do náboženských vecí a bola ostražitejšia. Hrala rolu poslušnej manželky.

Medzitým sa Henrichovo zdravie veľmi zhoršilo a všetci vedeli, že umiera. 28. januára 1547 kráľ Henrich VIII. zomrel vo veku päťdesiatpäť rokov. Po jeho smrti sa rozpútal boj o regentstvo princa Edwarda.

---

⁶⁶ WEIR, ref. 1, s. 465.

6.3 Manželstvo s Thomasom Seymourom

Henrich VIII. nemenoval Katarínu členkou regentskej rady. Predpokladal, že Katarína sa znovu vydá a tušil, že novým manželom bude Thomas Seymour. Navyše nebol zástancom vlády žien.

Po jeho smrti sa vlády ujal lord protektor – Edward Seymour, a v deň kráľovho pohrebu udelil sebe a členom regentskej rady tituly. Stal sa vojvodom somersetským. Titul baróna zo Sudeley sa ako odškodnenie ušiel aj Thomasovi Seymourovi, ktorý sa vrátil do Anglicka a nebol členom tejto rady. Cítil sa pre to ukrivdený a hľadal spôsob ako získať moc. Najskôr uvažoval o svadbe s niektorou z princezien. Viac vyhovovala Alžbeta, keďže Mária bola horlivá katolíčka. Pokúsil sa získať si ju, ale vedel, že je nedostupná. Preto obrátil pozornosť na Katarínu, ktorá ho stále milovala.

Regentská rada by so svadbou nesúhlasila a tak Sudeley úskokom získal dovoľenie od mladého kráľa. V tajnosti sa oženil s kráľovnou vdovou a snoval plány, ako by prostredníctvom protestantskej nevesty pre kráľa Edwarda uchvátil moc. Za dobrú partiu považoval Jane Greyovú a podarilo sa mu získať jej poručníctvo.

Roku 1548 Katarína zistila, že čaká dieťa. V tom čase sa však Sudeley znova začal usilovať o Alžbetinu priazeň a otvorene spolu flirtovali. Katarína Parrová Thomasovi verila a o ich vzťahu nevedela nič, až kým ich sama neprichytila.

V tom istom roku v auguste Katarína porodila dcéru a 7. septembra zomrela na horúčku šestonedielok.

O Kataríninom manželstve so Seymourom sa dozvedáme z denníka Eduarda VI. Thomasovu povahu vykresľuje Hayward a Hall zaznamenáva Alžbetino pranie vydat' sa za Seymoura. Ich podrobný románik obsahujú State Papers.

Záver

Manželky anglického kráľa Henricha VIII. žili v dobe, keď Anglicko prechádzalo reformáciou a ony samé ju viac alebo menej ovplyvnili. Boli to kráľovné, na ktoré sa nesmie zabudnúť. A historici, či už za ich čias alebo tých našich, nezabudli. Vytvorili ich určité obrazy: Katarína Aragónska ako svätica, intrigánka Anna Boleynová, poddajná Jana Seymourová, škaredá Anna Klévská, nezodpovedná Katarína Howardová a starostlivá ošetrovatelka Katarína Parrová. Postupom času sa vytvárali názory, nakoľko sú tieto predstavy pravdivé a doteraz sa historici pokúšajú o rôzne interpretácie prameňov a stále nie sú objasnené určité oblasti zo života týchto žien.

V úvode som si ako cieľ stanovila vytvoriť životopisné reálie s prihliadnutím na historickú spisbu. Usudzujem, že v rámci rozsahu bakalárskej práce, sa mi to čiastočne podarilo. Počas svojho výskumu som zistila, že zdroje dokumentujúce dobu vlády Henricha VIII. sú početné. Jeho manželky a celkovo Tudorovci sú veľmi spracovávanou témou najmä súčasných britských historikov a za posledné desaťročie pokročil výskum dopredu. Pôvodne som zamýšľala použiť viac z týchto prác, no nie sú dostupné na našom trhu.

Čo sa týka obsahu mojej práce, vzhľadom na rozsah som sa snažila zbytočne nezachádzať do detailov a tak som nešla do hĺbky. O tejto téme by sa totiž dalo popísať ešte veľa, keďže sa objavujú stále nové a nové teórie, a možno niekedy v budúcnosti by som sa k nej vrátila.

Zoznam použitej literatúry a zdrojov

Literatúra

BURNET, Gilbert. The History of the Reformation of the Church of England. vol. IV. New York: D. Appleton & company, 1843, 622 p. [online] Dostupné na internete: <http://books.google.sk/books?id=IF4XAAAIAAJ&printsec=frontcover&hl=sk#v=onepage&q&f=false>

FRIEDMANN, Paul. Anne Boleyn. Volume 1. London: MACMILLAN AND CO., 1884, 308 p.

FRIEDMANN, Paul. Anne Boleyn. Volume 2. London: MACMILLAN AND CO., 1884, 383 p.

HALL, Edward. The Triumphant Reign of Henry VIII. vol. I. London: T. C. & E. C. JACK, 1904, 326 p.

HALL, Edward. The Triumphant Reign of Henry VIII. vol. II. London: T. C. & E. C. JACK, 1904, 320 p.

HARPSFIELD, Nicholas. A treatise on the pretended divorce between Henry VIII. and Catharine of Aragon. Westminster: Caden society, 1878, 344 p. [online] Dostupné na internete: <http://archive.org/stream/pretendeddivorce00camduoft#page/n5/mode/2up>

HERBERT, Edward. The History of England under Henry VIII. London: Alexander Murray, 1870, 763 p.

HUME, Martin. The Wives of Henry the Eighth and the parts they played in history. New York: McCLURE, PHILLIPS&CO., 1905, 467 p.

IVES, Eric. The Life And Death of Anne Boleyn. Oxford: Blackwell Pub., 2004, 458 p. ISBN 9780631234791

LOADES, David. The Six Wives of Henry VIII. b. m. : Amberley, 2009, 540 p. ISBN 978-1848683358

MATTINGLY, GARRETT. Catherine of Aragon. Boston: Little, Brown, 1941, 479 p.

PAGET, Hugh. The Youth of Anne Boleyn. Bulletin of the Institute of Historical Research 54, 1981, s. 162-170

SMITH, Lacey Baldwin. A Tudor Tragedy. b. m. : Patheon Books, 1961, 222 p.

STARKEY, David. Six Wives: The Queens of Henry VIII. b. m. : Harper Perennial, 2004, 880 p. ISBN 978-0060005504

STRICKLAND, Agnes. Lifes of the Queens of England. vol. IV. b. m. : George Barrie & son, 1902, 343 p.

STRICKLAND, Agnes. Lifes of the Queens of England. Vol. V. b. m. : George Barrie & son, 1902, 307 p.

STRYPE, John. Ecclesiastical Memorials. Vol. VI. London: Samuel Bagster, 1816, 512 p.

WEIROVÁ, Alison. Šest žen Jindřicha VIII. Praha: BB/art, 2009, 567 s. ISBN 978-80-7381-658-2

WRIOTHESLEY, Charles. A Chronicle of England during the Reigns of the Tudors, from A.D. 1485 to 1559. Vol. I. Westminster: Camden society, 1875, 226 p.

WRIOTHESLEY, Charles. A Chronicle of England during the Reigns of the Tudors, from A.D. 1485 to 1559. Vol.II. Westminster: Camden society, 1875, [online] Dostupné na internete: <http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=6380432>

Internetové zdroje

<http://www.british-history.ac.uk/catalogue.aspx?gid=126&type=3>

<http://englishhistory.net/tudor/letter12.html>

<http://www.theanneboleynfiles.com/>

<http://www.thetudorswiki.com/page/HISTORIANS+of+the+Tudors>

http://womenshistory.about.com/od/tudor/a/tudor_women_3.htm

<http://tudorhistory.org/>

<http://ftp.cac.psu.edu/~saw/royal/royalgen.html>

http://departments.kings.edu/womens_history/oldpgs/ocathyaragon.html

http://departments.kings.edu/womens_history/anneboleyn.html